

**METODOLOGIJA O MJESEČNOM I
GODIŠNJEM ISTRAŽIVANJU
DRUMSKOG SAOBRAĆAJA**

SADRŽAJ:

1.Pravni osnov istraživanja

2.Metodološke osnove istraživanja

- 2.1.Cilj istraživanja
- 2.2.Jedinica posmatranja
- 2.3.Izvještajne jedinice
- 2.4.Adresar izvještajnih jedinica
- 2.5.Prikupljanje podataka (metod,vrijeme, izvori)
- 2.6.Definicije osnovnih pojmova i obilježja

3.Organizacija istraživanja

- 3.1.Organi za sprovođenje istraživanja
- 3.2.Obrada podataka i stavljanje podataka na raspolaganje

4.Instrumenti za sprovođenje istraživanja

Obrazac SA/G-11
Obrazac SA/M-11

1. PRAVNI OSNOV ISTRAŽIVANJA

Pravni osnov za sprovođenje ovog statističkog istraživanja je Zakon o statistici i statističkom sistemu Crne Gore „SL.list RCG“ br. 69/2005.

2. METODOLOŠKE OSNOVE ISTRAŽIVANJA

2.1 Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste da se prikupe, obrade i objave podaci o obimu prevoza putnika i robe u drumskom saobraćaju. U isto vrijeme, dobijeni podaci služe za praćenje trendova u drumskom saobraćaju.

Ovim istraživanjima se obezbjeđuju podaci o broju i kapacitetu prevoznih sredstava i njihovoj iskorišćenosti, o prevozu putnika i robe, o ostvarenim ukupnim putničkim i tonskim kilometrima, kao i podaci o prihodima, rashodima, potrošnji goriva i maziva, zaposlenima i dr.

2.2. Jedinice posmatranja

Jedinice posmatranja za mjesečni i godišnji izvještaj drumskog saobraćaja su sva preduzeća koja su prema Klasifikaciji djelatnosti razvrstana u sektor H (Saobraćaj i skladištenje), oblast 49 i obavljaju djelatnost prevoz putnika i djelatnost prevoz robe u drumskom saobraćaju.

2.3. Izvještajne jedinice

Izvještajne jedinice koje su dužne da dostave mjesečni i godišnji izvještaj drumskog saobraćaja jesu preduzeća koja su razvrstana (prema KD) u djelatnost prevoz putnika i djelatnost prevoz robe u drumskom saobraćaju, sektor H (Saobraćaj i skladištenje), oblast 49.

2.4. Adresar izvještajni jedinica

Adresar izvještajnih jedinica za ovo istraživanje sastoji se od preduzeća koja se nalaze u Biznis registru.

2.5. Prikupljanje podataka (metod, vrijeme, izvori)

Za prikupljanje podataka u ovom istraživanju primjenjuje se izvještajni metod. Izvještajna jedinica sastavlja izvještaje na obrasu SA/M-11 i SA/G-11, na osnovu dokumentacije kojom raspolaže i evidencije koju vodi. Izvještajna jedinica dostavlja mjesečni i godišnji izvještaj o drumskom saobraćaju nadležnom statističkom organu (područnoj jedinici) u roku koji joj on odredi na osnovu Programa statističkih istraživanja.

Izvori podataka za sastavljanje izvještaja su:

- knjigovodstvena dokumentacija,
- tehnička dokumentacija
- inventarska lista
- putna lista
- tovarni list (tovarnica)
- ostale evidencije.

2.6. Definicije osnovnih pojmova i obilježja

Saobraćaj podrazumijeva onu samostalnu privrednu djelatnost koja se bavi prenosom materijalnih dobara, ljudi i vijesti sa jednog mjesta na drugo, a u cilju omogućavanja prometa roba i zadovoljenja društvenih potreba u prevozu, kao i međusobnoj razmjeni misli ljudi.

Drumski saobraćaj može se različito definisati sa stanovišta mjesta gdje se odvija, vrste i vlasništva nad sredstvima sa kojima se obavlja. Drumski prevoz, u najširem smislu, obuhvata cjelokupan prevoz putnika i tereta koji se obavlja drumskim prevoznim sredstvima. Ovaj prevoz se vrši na javnim putevima i na putevima unutar poljoprivrednih dobara, šumskih gazdinstava, fabrika itd. U užem smislu, pod drumskim prevozom podrazumijeva se samo onaj prevoz putnika i robe koji se obavlja na javnim putevima i koji se vrši drumskim motornim prevoznim sredstvima čija je osnovna namjena prevoz putnika i robe. Podjela drumskog prevoza na osnovu vlasništva nad sredstvima sa kojima se obavlja je na drumski prevoz koji obavljaju: preduzeća, pravna lica, preduzetnici i građani. Drumski prevoz, sa stanovišta dostupnosti korisnicima prevoza, dijeli se na javni prevoz i prevoz za sopstvene potrebe.

Javni prevoz je onaj prevoz koji je pod jednakim uslovima dostupan svim korisnicima prevoznih usluga i obavlja se na osnovu ugovora o prevozu.

Prevoz za sopstvene potrebe jeste prevoz koji obavljaju preduzeća, pravna lica, preduzetnici i građani radi zadovoljenja potreba u obavljanju svoje djelatnosti.

a)Međunarodne preporuke

U knjizi "Rečnik termina i definicije statistike saobraćaja" (Glossary for transport statistics), koju je pripremila radna grupa sačinjena od stručnjaka Statističkog ureda Evropske unije, Komiteta ministara saobraćaja i Komiteta za unutrašnji transport Evropske ekonomske komisije Ujedinjenih nacija (Intersecretariat Working Group on transport statistics EUROSTAT, ECMT, UNEC), definisani su osnovni pojmovi koji se koriste u statistici drumskog saobraćaja:

Drumsko vozilo je vozilo na točkovima namijenjeno upotrebi na drumovima.

Drumsko motorno vozilo je vozilo s motorom koji čini njegovo jedino pogonsko sredstvo, koje obično služi za prevoz putnika ili robe, odnosno za vuču drumom vozila koja se koriste za prevoz putnika ili robe.

Autobus je drumsko motorno vozilo za prevoz putnika koje ima više od devet sjedišta za odrasle osobe, uključujući i mjesto za vozača.

Drumsko motorno vozilo za prevoz robe je drumsko vozilo koje je prvenstveno ili isključivo projektovano da služi za prevoz robe.

Kamion je drumsko motorno vozilo, koje je isključivo ili prevashodno projektovano da služi za prevoz robe.

Drumski tegljač je drumsko motorno vozilo koje je isključivo ili prevashodno namijenjeno za vuču drugih drumskih vozila bez motora.

Prikolica je drumsko vozilo za prevoz robe koje je projektovano da bude vučeno drugim drumskom motornim vozilom.

Poluprikolica je drumsko vozilo za prevoz robe, bez prednje osovine, projektovano tako da jedan njegov i znatan dio njegovog tovara oslanjaju na drumski tegljač.

Drumski pređeni put je svako kretanje vozila od određene polazne tačke do određenog odredišta.

Vozilo kilometer je jedinica mjere koja odgovara kretanju jednog drumskog vozila na rastojanju od jednog kilometra.

Ponuđeni tona- kilometer je jedinica mjere koja odgovara kretanju jedne tone raspoloživog kapaciteta na rastojanju od jednog kilometra, kada to vozilo obavlja uslugu za koju je prvenstveno namijenjeno.

Drumski prevoz je svako kretanje robe i/ ili putnika u jednom drumskom vozilu na određenoj drumskoj mreži.

Unutrašnji drumski prevoz je drumski prevoz između dva mjesta (mjesta utovara/ukrcaja i mjesta iskrcaja/istovara) koja se nalaze u istoj zemlji u kojoj je vozilo registrovano.

Drumska kabotaža je unutrašnji prevoz koji se obavi drumskim motornim vozilom registrovanim u drugoj zemlji.

Međunarodni drumski prevoz je drumski prevoz između dva mjesta (mjesta utovara/ukrcaja i mjesta iskrcaja/istovara) koja se nalaze u dvije različite zemlje; ovakav prevoz može podrazumijevati tranzit kroz jednu ili više zemalja.

Tranzit je drumski prevoz između dva mjesta (mjesta utovara/ukrcaja i mjesta iskrcaja/istovara) koja se nalaze u drugoj zemlji ili drugim zemljama, pod uslovom da je put unutar zemlje u potpunosti pređen drumom i da nije došlo ni do utovara ni do istovara u toj zemlji.

Putnik-kilometar je jedinica mjere koja odgovara prevozu jednog putnika drumom na rastojanju od jednog kilometra.

Tonski kilometer je jedinica mjere koja odgovara prevozu jedne tone robe na rastojanju od jednog kilometra.

Masa(težina) robe koja se uzima u obzir jeste bruto-bruto masa robe.

Prevoz po *vrstama robe* razvrstan je na osnovi klasifikacije robe NST 2007.

Opasna roba je ona vrsta robe koja je prevezena drumom i koja je definisana Evropskim sporazumom o međunarodnom prevozu opasne robe i usvojena Smjernicom Vijeća 94/55 Evropske unije (ADR).

b)Praksa u našoj zemlji

Autobus je motorno vozilo namijenjeno za prevoz lica, koje ima više od osam sjedišta, izuzimajući sjedište za vozača.

Teretnim vozilom se smatraju sva vozila namijenjena za prevoz tereta (robe).

Specijalno teretno vozilo je motorno vozilo sa više tragova po konstrukciji ili s uređajima namijenjenim za prevoz određenog tereta.

Tegljač je specijalno teretno vozilo opremljeno sjedlom za oslanjanje i vuču jednog priključnog vozila s kojim čini cjelinu.

Priključno vozilo je vozilo namijenjeno da bude vučeno od vozila na motorni pogon, bilo da je konstruisano kao prikolica, bilo kao poluprikolica.

Traktori (drumski) su vozila koja su konstrukcijom i uređajima osposobljeni za saobraćaj na putevima.

Putnik je svako lice koje je nabavilo voznu kartu ili odgovarajuću voznu ispravu i ušlo u autobus s ciljem da se preveze do mjesta opredjeljenja.

Putnički kilometer predstavlja prevoz jednog putnika na rastojanju od jednog kilometra.

Pod prevezenom robom podrazumijevaju se sve pošiljke tereta (robe) koji je prevezen na osnovu ugovora o prevozu. Količina prevezene robe izražava se u bruto težini, što znači da težina robe obuhvata i težinu ambalaže ili opreme (kontejneri).

Tonski kilometer podrazumijeva prevoz jedne tone robe na rastojanju od jednog kilometra.

Pređeni kilometer je jedinica mjere rada prevoznog sredstva natovarenog ili praznog koja odgovara pređenom putu na rastojanju od jednog kilometra.

Auto-dani – *ukupno* obuhvataju dane u izvještajnom period tokom kojih se vozilo nalazilo u svojini radne organizacije, bez obzira na to da li je bilo u eksploataciji ili nije.

Auto- dani ispravnih vozila obuhvataju dane u izvještajnom period tokom kojih je vozilo bilo u stanju da njime može da vrši prevoz.

Auto-dani na radu obuhvataju dane u izvještajnom periodu kada je vozilo bilo pokretno da bi se njime obavio neki prevoz, bez obzira na vrijeme provedeno u obavljanju jednog radnog zadatka.

Pređeni kilometri – *ukupno* predstavljaju zbir pređenih kilometara određene vrste vozila u toku mjeseca.

Pređeni kilometri sa putnicima - teretom odnose se na pređene kilometre koje su ostvarila vozila sa ukrcanim putnicima ili robom, bez obzira na broj putnika ili količinu tereta.

Unutrašnji prevoz podrazumijeva prevoz robe na drumovima obavljen unutar granica naše zemlje.

Izvoz obuhvata robu koja je utovarena u našoj zemlji, a istovarena van granica naše zemlje, bez obzira na porijeklo.

Uvoz podrazumijeva prevoz robe koja je utovarena van granica naše zemlje, a istovarena u našoj zemlji, bez obzira na porijeklo robe.

Tranzit obuhvata robu koja je ušla iz inostranstva na jednom graničnom prelazu, a izašla na drugom prelazu, a prevezena je našim drumovima i našim prevoznim sredstvima. Ovu robu treba registrovati samo jedanput, bilo kod ulaza ili izlaza.

Prevoz robe u inostranstvu odnosi se na prevoz robe *inostranih korisnika* i usluga van naše zemlje.

3. ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Organi za sprovođenje istraživanja i njihove obaveze

Zavod za Statistiku Crne Gore priprema i sprovodi istraživanja "Godišnje istraživanje o drumskom saobraćaju" i "Mjesečni izvještaj o drumskom saobraćaju", a zatim i obrađuje podatke na nivou države.

Područna odjeljenja Zavoda dostavljaju obrasce izvještajnim jedinicama, prikupljaju izvještaje, kontrolišu da li su sve izvještajne jedinice dostavile izvještaj, kontrolišu potpunost podataka u izvještaju.

3.2. Obrada podataka i stavljanje podataka na raspolaganje

Rezultati obrade podataka o drumskom saobraćaju prezentuju se u sljedećim publikacijama:

- Statistički godišnjak
- Mjesečni statistički pregled
- Saopštenja na web-portalu

Tretiranje povjerljivih podataka

Podaci koji se tretiraju kao povjerljivi ne objavljuju se.

4. INSTRUMENTI ZA SPROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA

Instrumenti za sprovođenje istraživanja su obrasci:

1. SA/M-11	Mjesečni izvještaj o drumskom saobraćaju
2. SA/G-11	Godišnje istraživanje o drumskom saobraćaju

Obrasci se mogu naći na sljedećem sajtu:
www.monstat.org (kratkoročna statistika – saobraćaj)